

## NA HRANICKU V ČASECH DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY

Praha, nakladatelství Orego 2011, 139 stran

Pět let po vydání knihy *Země Moravské brány. Po stezkách historie* (2006) spatřila světlo světa další publikace vzešlá z okruhu kolem Josefa Haubelta (\* 1932). Jako spoluautoři jsou tentokrát uvedeni Oskar Holinka, Jitka Kostecká, Marta Pavelková a Milan Sanetřík. Přestože není úplně přesně objasněna míra jejich autorské účasti, zdá se, že se omezila především na poskytnutí pramenné základny, o níž se posuzované dílo – slovy autorů monotematický sborník – opírá. Skutečným tmelem kolektivu autorů a patrně i hlavním (možná dokonce jediným) tvůrcem autorského výkladu, jenž se v textu prolíná s původními záznamy z pramenů (zejm. korespondencí, letáky a kronikářskými zápisky), však byl zřejmě Josef Haubelt, olšovecký rodák a bývalý vysokoškolský pedagog, známý veřejnosti zejména jako odborník na dějiny přírodních věd, osvícenství a českou historiografii 18. a 19. století (*Dějepisectví Gelasia Dobnera /1979/, České osvícenství /1986, 2004/, Kašpar Šternberg, přírodovědec a geolog /1988/ ad.).*

Nepříliš rozsáhlá publikace vzbuzuje oprávněně již svým názvem velká očekávání, že předkládá plastický obraz života v Hranicích a na Hranicku v období od počátku druhé světové války v září 1939 až do jejího konce v květnu 1945. Příklad recenzované práce ale potvrzuje, že zdaleka ne vždy platí latinské *nomen omen*. Dílo rozčleněné do šestatřiceti krátkých oddílů se totiž zaměřuje především na problematiku protinacistického odboje, konkrétně hlavně na osudy několika jeho aktivních účastníků: olšoveckého učitele a kronikáře Svatopluka Pazdery, lesníka Rudolfa Holinky z Hranic a Bohumíra Sanetříka, primáře hranické nemocnice z doby okupace a čelné postavy odbojové skupiny *Hnutí za svobodu*. Na tom by jistě nebylo nic špatného, pokud by však byl na obsah knihy a záměr autorů čtenář dopředu upozorněn alespoň formou podnadpisu na přední straně obálky, a ne až mezi řádky v kapitole *Čím je nám Hranicko*.

Zhodnotit předkládané dílo není vůbec snadné, vyřknout o něm jednoznačný úsudek pak takřka nemožné. Ocenění jistě zasluží myšlenka přispět k rozšíření znalostí o odbojových aktivitách v hranickém regionu během německé okupace. Kvitovat lze i zveřejnění řady dokumentů soukromé povahy, které – jak je autory výslovně zdůrazněno – byly doposud uloženy pouze v rodinných archivech. V tomto ohledu je práce bezesporu přínosná a cenná. Nutno však dodat, že podobně se lze vzhledem k pouze minimálnímu zpracování dějin Hranic a Hranicka uplynulého století vyjádřit téměř o každém díle pojednávajícím o některém z témat uvedeného časového úseku. Pokud je možné pozitivně hodnotit záměr autorů, volbu tématu i přetištění do nyníška nepřístupných pramenů, nelze totéž učinit o celkové koncepci díla, způsobu a formě zpracování vytčené problematiky, využití pramenné základny a relevantní literatury, prezentaci a interpretaci poznatků.

Vzhledem k tomu, že se jedná o práci popularizačního charakteru, není možné posuzovat ji pochopitelně jako odborný text se všemi požadavky na něj kladenými. Dílo kolektivu autorů okolo Josefa Haubelta však neobstojí zcela ani jako práce popularizační, která je určena širší čtenářské obci. Nepředkládá „běžnému“ čtenáři to, co by od podobných prací asi očekával: srozumitelný, čtivý a přehledně utříděný text, rozčleněný do logicky uspořádaného systému kapitol (sic!), po jehož přečtení získá odpovídající množství nových poznatků o daném tématu. Zůstane-li stranou obsahová stránka, lze za nepříliš uvážlivé považovat vysoký počet a způsob seřazení jednotlivých oddílů. Mnohdy zbytečné vyčlenění samostatných, navíc nesystematicky uspořádaných a nesourodých kapitol znesnadňuje plynulost četby, řádné utřídění informací a pochopení obsahu knihy jako celku. Výtkou z kategorie zásadních je absence úvodu v pravém slova smyslu. Právě zde by měl čtenář mimo jiné získat základní informace o koncepci díla, jeho

**91** struktura a provázanosti kapitol. U podobně (až příliš volným způsobem, pozn. aut.) koncipovaných prací by pak měla být právě úvodu věnována zvýšená pozornost. Tedy pokud je alespoň záměrem autorů, aby se čtenáři dokázali v jejich díle orientovat. Počáteční kapitola *Čím je nám Hranicko?* funkci úvodu evidentně neplní. Místo toho obsahuje zbytečně komplikovaný výklad o vymezení Hranicka a stručný exkurz do dějin města Hranic a jejich regionu. Kdo by však očekával ucelený a vyvážený obraz o minulosti Hranicka, zůstane po jejím přečtení zklamán. Na jedné straně jsou zde opakovány notoricky známé události z dějin Hranic (peripetie s datací založení města a události z 16. 10. 1627), na straně druhé jsou znovu téměř zcela opomíjeny dějiny od poloviny 18. století. K této části si dovoluji ještě několik krátkých poznámek. Pokud se autoři rozhodli citovat z překladu falza donační listiny datované rokem 1169, bylo by minimálně etické uvést v seznamu literatury studii Ivana Kršky, z níž byl překlad citován. Podobné historické přehledy by navíc měly zůstat prosty přehnaných a nepodložených tvrzení (budování základů vojenského školství v Hranicích v letech 1856–1866, hranické gymnázium z roku 1912 jakožto jedno z nejkvalitnějších svého druhu ad.), o ničem nvyprávějících vsuvek o tom, kdo prošel „hranickým“ krajem, nebo faktografických nepřesností (umístění českého gymnázia v budově ve Zborovské ulici až od roku 1923/1924). Otázkou zůstává, proč nebyla – obsah ani pohled do seznamu literatury tomu alespoň nenasvědčují – pro obecnou charakteristiku dějin Hranic a jejich regionu využita některá novější díla z posledních let, např. *Osudové osmičky 20. století v Hranicích /2008/*, *Historie a současnost podnikání na Přerovsku a Hranicku /2009/*, popř. Nebeského shrnutí dějin Hranic v úvodu práce *Hranice /2007/*.

Vedle zpracovanějšího a především skutečného úvodu by práci prospělo její rozdělení do menšího počtu kapitol, jejichž název by zároveň korespondoval s předmětem jejich zájmu. Zbytečně a v rozporu s plynulostí četby je roztříštěn text o Olšovci, Rudolfu Holinkovi nebo Hnutí za svobodu. Dokladem toho, že ne vždy odpovídá název kapitoly jejímu obsahu, může být zase devátá kapitola. V nadpise avizovaného vylíčení událostí let 1945–1950 se zde totiž čtenář nedočká. Nezdarem skončila snaha o plynulé propojení autorského výkladu s přepisem pramenů, stejně jako ambiciózní pokus předložit čtenáři dílo, jež by v sobě propojilo mikro- a makrohistorický přístup. Autorům se nepodařilo splnit nesnadný úkol a včlenit „příběh“ obyvatel jednoho regionu do obecných historických souvislostí. Přejechod mezi mikrodejinami a makrooperspektivou není plynulý, nýbrž mnohdy násilný a v textu nevhodně situovaný. Při mikrohistorickém líčení nebyla navíc pozornost soustředěna na Hranice, popř. Hranicko, jak by se alespoň podle názvu díla dalo očekávat, ale na události a osobnosti spojené zejména s jedinou obcí Hranicka – Olšovcem. Pokud již akceptujeme takto redukováné pojetí Hranicka, lze jen stěží učinit totéž v případě výchozí pramenné základny, omezené s výjimkou pramenů osobní povahy pouze na obecní kroniku. Při zpracování výkladu o obecní historii nebylo využito nepřehledného množství prací, které jsou dnes k jednotlivým tématům zvoleného časového období k dispozici. Jestliže se nejedná o záměr, pak právě absence potřebné opory v odborné literatuře je příčinou řady nepřesných formulací, floskulí, nemístných zjednodušení a zobecnění a zcela, nebo částečně nepravdivých tvrzení. Zářnými příklady může být teze o dědictví „nemála problémů“ Československé republiky po období habsburské monarchie, startu druhé světové války na zářijové konferenci roku 1938 v Mnichově nebo o tom, že českoslovenští Němci „rádi a s nadšením podlehli henleinovskému hnutí“. Přinejmenším značně diskutabilní je představení odsunu Němců z Československa v období mezi květnem a srpnem 1945 jako spontánního útěku, či vysvětlení „odvetných (násilných, pozn. aut.) opatření“ českého obyvatelstva vůči Němcům, kteří po válce opouštěli Československo, jako aktu odplaty za vraždy, jimiž se mstili Němci při svém odchodu. Demonstrací neznalosti základních historických fakt je zase tvrzení o odsunu Maďarů z Československa. Na rozdíl od německého obyvatelstva byl totiž odsun Maďarů z republiky na konferenci v Postupimi (červenec–srpen 1945) zamítnut, o čemž by se autor příslušně

části dozvěděl např. v pracích Štefana Šutaje, Dušana Kováče nebo László Kontlera. Není snad nemístný názor, že spíše než podání objektivního vylíčení dějinných skutečností a souvislostí, jak je v textu několikrát výslovně avizováno, se autorům recenzované publikace podařil mnohdy pravý opak. Jako pověstná červená nit se celým dílem prolíná subjektivní výklad. Je jistě výsostným právem každého autora podat vlastní interpretaci čehokoliv, avšak čtenář by na to měl být předem upozorněn.

Vůči práci kolektivu autorů kolem Josefa Haubelta lze mít i mnohé další „menší“ výhrady. V publikacích podobného charakteru a určených širšímu čtenářstvu by se neměly zřejmě vyskytovat expresivní výrazy typu prusáčtí žoldnéři či Habsburgie. Pokud ne všichni, tak přinejmenším většina čtenářů by jistě přivítala, kdyby výklad v jednotlivých oddílech byl kontinuální a uspořádaný, nikoliv asociativní až chaotický (viz např. kapitola jedenáct). Čtenář dychtící dozvědět se něco nového o Hranicku za druhé světové války by byl zase ochoten postrádat s předmětem práce nijak nesouvisějící propagační leták čtvrtletníku sdružení Volná myšlenka, nebo invektivy autora (autorů) vůči některým osobám či skupině osob (Eaglu Glassheimovi a „pseudonovinářům typu Ivana Motýla“). Za zcela nadbytečné je možné považovat zařazení fotografie, na níž Josef Haubelt přebírá roku 1982 diplom doktora věd. Rozpaky vzbuzuje rovněž pohled do seznamu použité literatury, resp. jeho výběru. Zdaleka ne všechny práce zde uvedené byly s ohledem na obsah knihy využity při koncipování textu a jejich zařazení do seznamu literatury se proto jeví jako zbytečné. Týká se to kupříkladu Haubeltových prací o osvícenství a W. A. Mozartovi /2006/, nebo statistické publikace Město Hranice v číslech /2004/.

Co říci na závěr? Autoři recenzované publikace si nepochybně zaslouží uznání za záměr rozšířit naše znalosti o dosud minimálně zpracované problematice. Oceněno by mělo být také přetištění řady dokumentů, které nebyly zatím nikde publikovány a nacházely se (zřejmě) jen v rodinných archivech. Možností, které dané téma skýtalo, ale bylo využito pouze minimálně. Posuzovaná práce proto bude sice příspěvkem k dějinám Hranicka v letech 1939–1945, avšak podstatně skromnějším než mohla být.

PETR KADLEC

Gustav Oplustil

## ZA HUMOREM CESTOU NECESTOU

Praha, NAKLADATELSTVÍ XYZ 2009, 344 s.

Marta Rulfová

## SLZY PRO TĚŠÍNSKO

Mohelnice, nakladem vlastním 2006, 152 s.

Josef Frajs

## FACKOVANÍ ANDĚLÉ

Nakladatelství Petrklíč 2012, 336 s.

Knih věnovaných přímo Hranicím vychází v posledních letech spousta, dají se počítat na desítky. Ale na knihkupeckých pultech se objevují také memoáry, jejichž dějištěm byly Hranice jen po určitou dobu a většina autorova života se odehrála jinde. Rád bych dnes zmínil dvě z nich. Jejich autoři – oba dnes víc než osmdesátiletí – se dokonce z dob hranického působení znají.

Gustav Oplustil (\*1926) prožil v Hranicích prvních dvacet let svého života. Bydlel s rodiči v domku čp. 592 v Nerudově ulici, absolvoval národní a měšťanskou školu a nastoupil do učení

**93** ke svému strýci, holiči a kadeřníkovi Ferdinandu Hradilovi, ale holičem se stát nechtěl. V roce 1945 dostal zaměstnání v Beskydském divadle, založeném v Hranicích v roce 1942, kde se od technických profesí vypracoval na herce a scénáristu. V roce 1946 divadlo přesídlilo do Nového Jičína – „*Město Hranice slibovalo, že divadlo dostane kulturní dům, který se měl stavět hned po válce. Jenže peníze se nějak rozkutálely, či dokonce zpronevěřily a žádný kulturní dům postaven nebyl. Mám dojem, že se tak nestalo dodnes.*“ A s divadlem odešel z Hranic také Oplustil, v roce 1953 dostal angažmá v Armádním divadle na pražských Vinohradech a od roku 1963 působil jako dramaturg v Československé televizi. Vytvořil řadu divadelních, filmových a televizních scénářů, většinou spadajících do oblasti hudebně zábavné, režijně je nejčastěji realizoval Zdeněk Podskalský. Ve svém oboru patří Oplustil k významným osobnostem a jeho vzpomínky jsou mj. zajímavým svědectvím o vývoji české televizní zábavy od jejích počátků až do doby nedávné. Vždyť také: „*Když mi bylo šestnáct, šel jsem s partou do Hrabůvky na tancovačku. Na polní cestě mi hádala z ruky cikánka a povídala: »Takú ruku som ešte nepozerala. ty budeš mať život na dvaja romány, dojdeš aj akési slávy a dožiješ sa vysokého veku!«*“

Oplustilův styl je referující, skoro to působí, jakoby text byl záznamem vzpomínek, které se autorovi vybavily při prohlížení starých fotografií. Hranickému období je věnováno skoro padesát stran knížky a mnohdy jsou to věci velmi zajímavé. Kdo by čekal nekončící řetěz zábavných historek, bude příjemně překvapen tím, že Oplustil se snaží popsat prostředí, v němž se pohyboval s úctou k faktům. Koneckonců řada jeho děl pro televizi měla i nezanedbatelný rozměr naučný.

V rychlém sledu tak před námi defilují zážitky ze školy, z ministrování v kostele, ale také z místních hospod, z rybaření, popis obyvatel chudobince v blízkém Gallašově domku, strýcova holičská officína a samozřejmě divadlo. A ne vždy je to veselé čtení, takto třeba Oplustil zachytil stále hosty dávno zmizelé hospody U Vody za druhé světové války: „*Mezi štamgasty byly zajímavé typy místních sousedů a obyvatel: tlustý sedlák Synek, který měl strach, aby mu nevzali kobylu Sylvu na vojnu, čímž by ho dočista zničili. O něco později a v míru o ni stejně přišel. Dále povozník Bernard, věčně opilý a žárlivý na svoji udřenou, ale pohlednou manželku, se kterou měl tři děti. Starý Magnusek, který byl taky věčně v líhu a Andula ho odháněla od pípy, protože stále žvanil a pivo teklo mimo sklenici. Rotmistr Doboš – otec Franty, vojenský stratég a prorok. Chraplavý obchodník Pop, který ztrácel hlas a nakonec se oběsil. Mlynář Ležák a frajer z Kunzovky – montér Outrata, který nechával doma nemocnou ženu, vymydil se, dal si do klopy pivoňku či jinou výraznou květinu a vydal se na zálety. Jeho dcera si pak vzala mlynáře a byla to honosná svatba. Mlynář za války vypomáhal mnoha lidem s moukou. Bohužel jejich osud byl zlý. Po válce si vzali na osvojení dítě ze sirotčince a ten kluk se jim pak odměnil tím, že je totálně zničil a mlynáře, co ho vychoval, zavraždil.*“ Silné, že?

Nabízí se tu mimochodem srovnání s knížkou vzpomínkových textů Jiřího Brdečky Pod tou starou lucernou a jiné vzpomínky (1992). Brdečka byl o něco starší (1917–1982), z Hranic odešel do Prahy už v roce 1936 a ve svých vzpomínkových textech (nikoli souvislých pamětech) jim věnoval jen pár řádků.



Marta Rulfová (\*1921) je rodačkou z Návsi na Těšínsku a k Těšínsku název její knihy také odkazuje. V Hranicích žila v letech 1940–1948, přičemž ale děj knihy se uzavírá už s koncem druhé světové války, hranickému pobytu je věnováno asi dvacet stran knížky. Živě a zajímavě líčené zážitky tehdy zhruba dvacetileté slečny jsou však pospojovány poněkud chaoticky a orientaci v textu ještě ztěžuje označování osob (většinou) jen křestními jmény. Částečně je to zřejmě dáno snahou neodkrýt zcela identitu některých lidí, ačkoli pro to nevidím žádný důvod a „rozklíčování“ náznaků většinou není příliš pracné. Mimochodem se mi nepodařilo v knize najít ani au-

torčino rodné příjmení a teprve díky Haně Dostálové jsem zjistil, že za svobodna se jmenovala Marta Žabková, kniha je také bohatě vybavena fotografiemi, ale autorku bohužel spatříme jen na dvou snímcích z doby dětství.

V Hranicích bydlela v průběhu války v Komenského ulici čp. 1149 u rodiny Večeřů a pracovala v domě čp. 110 na Pernštejnském náměstí v obchodě Antonína Útraty (hodinářství – klenotnictví – prodej rádií). Dočteme se především o rodině domácích, o obchodu, o několika nápadnících a zážitcích z ochotnického divadla, kde se mimochodem seznámila právě s Gustavem Oplustilem (ten zase ve své knize cituje z milostného dopisu, který Martě tehdy napsal). Už jen ze závěrečného curriculum vitae se dozvídáme, že po válce se v Hranicích provdala za Eduarda Rulfa (1905–1970), profesora matematiky na hranické vojenské akademii [1] a na konci roku 1948 se přestěhovali do Kutné Hory. Dnes autorka žije v Mohelnici.

Rulfová nevzpomíná jako „známá osobnost“, spíše chce při líčení svého života zachovat vzpomínku na zajímavé a statečné lidi, s nimiž se setkala. Není to v současnosti nijak ojedinělý jev – vzpomínkové texty, v nichž převažuje faktografie, těžená ovšem jen z paměti (nikoli z dochovaných historických materiálů). O příčinách tohoto jevu by se dalo uvažovat dlouho.

Přestože místem autorčina srdce je Těšínsko, přesněji řečeno Jablunkovsko, pár zajímavých pasáží o Hranicích za pozornost stojí. Např.: *„Dvůr byl vydlážděný, dřevníky pro obě rodiny byly přilepené na zeď údajně někdejší zájezdní hospody. Stěna ze začernalých kvádrů se týčila jako hradba do výšky deseti metrů. První podlaží hospody zahrnovalo prostorný lokál, byt hostinského, spižírny i malý dvorek s terasovitou zahrádkou, klesající až na úroveň našeho dvorku. Sklepení bylo nerozdělené, byla to jedna velká místnost, skoro jako sál. Vedlo do něj strmé široké schodiště. Za války bylo určeno jako protiletectký kryt. Snad jen dvakrát po vyhlášení poplachu jsem po těch schodech kráčela. Tehdy mi napadla myšlenka, jaká to musela být dřina snášet do hloubi soudky a jiné zásoby. Je možné, že před staletími byl vchod někde z boční strany, přímo ze sklepení.“* I takto stručný popis dávno zaniklé hospody Na Schůdkách (na Pivovarských schodech) má svou cenu. Díky za něj.

A ještě jedna poznámka, spíše povzdech, který platí nejen pro obě zmiňované knihy, ale i pro aktuálně vydané vzpomínky Ladislava Jandy – děj všech těchto knížek se odehrává převážně ve 40. letech 20. století, před sedmdesátí lety. Je škoda, že nevznikly a nevyšly o dvacet let dřív – zastihly by mnohem více pamětníků. Dnes už je to vlastně příliš dávno.



Několik měsíců po dopsání předcházejícího textu jsem si v knihkupectví Bohumila Honzika koupil memoáry Josefa Fraise (\*1946), od konce 70. let 20. století známého prozaika, rodáka z Milenova, který své dětství prožil v Hranicích (Přátelství 1302). Tomuto období (do roku 1960) věnuje skoro sedmdesát stran své knihy – hranické zážitky se ovšem výrazně uplatnily už v jeho novele *Válka mezi labutěmi* (1983).

Nejprve mě zaujalo surově střízlivé a tím neobvyklé zachycení vlastních rodičů, jež se postupně mění v obraz rodičů přímo zlých. Jako přeúčovaný levák se Frais brzy stal problémovým žákem a jeho dětské vzpomínky jsou natolik neradostné, že to nemohlo zůstat bez následků – *„celý můj život jako by byl festivalem zmarněných příležitostí“*. Přímo se vtírá paralela s Gallašovými memoáry nazvanými výmluvně *Mé žalosti a mé bolesti* – v obou knihách čteme osudy člověka pronásledovaného mnohotvárným neštěstím, oba se ovšem nevzdávají naděje. Na záložce Fraiseovy knihy dokonce čteme *„jeho prózy proklamují optimistický, „chlapský“ postoj k životu, přátelství a lásku“*.

Obálka knihy a grafická úprava jsou odpudivé, text by si zasluhoval výraznější redakční práci a nezbyvá než si obligátně pozvedchnout: kdyby se na textu pracovalo víc, mohlo vzniknout dílo

[1] Jeho vzpomínky na čs. vojenské rozhlasové vysílání z Káhiry vyšly po názvem Volá Káhira 1939–1945 (2000).

**95** působivější. Kromě zmiňovaného motivu neštěstí je snad nejvýraznějším tématem knihy spisovatelství – jen málo se dozvídáme o autorových knihách samých, o tvůrčím procesu a autorských záměrech, mnohem více prostoru je věnováno zachycení literatury jako způsobu obživy, místy už nemáme daleko k ději filmu *Muž z Acapulca*, v němž je krásně zobrazena mizérie námezdního spisovatelství (Frais podle závěrečné bibliografie napsal skoro stovku knih, větší část pod pseudonymy). Tentokrát samozřejmě nikoli v podobě komedie.

Frais je z našich tří spisovatelů jediný spisovatel profesionální a mnohé epizody jsou zachyceny působivě i čtivě zároveň, zejména úvodní hranické období má zřetelnou kompozici a vtírá se myšlenka, že by vydalo na silnou novelu. „*Málokdy jsme zašli na vojenskou plovárnu, protože tam byla hloubka hned u břehu, spíše jsme chodili ke splavu, kolem zpuštěného zahradnického družstva (dříve prosperujícího soukromého zahradnictví) a škvárového fotbalového hřiště Dukly Hranice. Kolmo k plotu, kolem něž jsme procházeli, stála výsledková tabule s okýnky vedle nápisů HOSTÉ a DOMÁCI; protože jsem ji vždycky viděl jen z velmi ostrého úhlu, byl jsem dlouho přesvědčený, že tam stojí: HUSITÉ a DOMORODCI. Abych zjistil, jak to ve skutečnosti je, vloudil jsem se jednou na fotbalový zápas posádkové jedenáctky.*“

Napsal jsem, že vzpomínky dnešních osmdesátníků přicházejí snad trochu pozdě, platí to v jistém smyslu i o knize Fraisově. Jako autor řazený do oddílu „normalizační spisovatelé“ by svými memoáry před patnácti či dvaceti lety nepochybně zaujal více než dnes. Ale na druhou stranu, na podstatnější svědectví o době jsou memoáry příliš soustředěné na autorův mikrosvět a nedávají mnoho nahlédnout do světa literárního provozu na přelomu 70. a 80. let 20. století a mnohé narážky a reakce na výroky a texty přátel a kolegů nejsou bez jejich znalosti bohužel dobře čitelné.

Mimochodem, autorem několikrát zmiňovaný francouzský původ rodiny a její příchod na Moravu v době napoleonských válek je historicky nesmysl, Fraisové žili v Milenově už v 17. století a původ jména je samozřejmě německý – slovo *frais* často najdeme také jako příčinu úmrtí a překládáme to nejčastěji jako *psotník*.

Fraisovy vzpomínky na hranická 50. léta 20. století jistě bohatě zarezonují s pamětí hranických čtenářů. Tedy pokud se o knize dozvědí a pustí se do její četby. Osobně to doporučuji.

JIŘÍ J. K. NEBESKÝ

## ZEMŘEL JAROMÍR ZAHÁLKA

Při listování knihou *Orel, lev, svastika a hvězda – historie bývalých vojenských škol v Hranicích* (2010) jsem si uvědomil, že v ní narozdíl od almanachu *Vojenská akademie Hranice na Moravě 1920–1990 (Historie, tradice, současnost)* z roku 1991 nenajdeme vzpomínkové texty bývalých absolventů, s jedinou výjimkou ovšem – v kapitole *Poválečné zkušenosti vojenského akademika* vzpomíná Jaromír Zahálka na prvních pět poválečných let hranické akademie. Je to čtení osvěžující a poutavé. Jaromír Zahálka [1], který jako syn velitele akademie Otakara Zahálky v těchto budovách prožil dětství a mládí a detailně znal bohatou prvorepublikovou historii areálu i jeho obyvatel a dokázal ji poutavě popisovat (viz jeho příspěvky na webu redigovaného Petram Cimalou *vojenskaakademiehranice.ic.cz*), v úterý 8. května 2012 ve věku nedožitých 84 let zemřel. Budiž mu země lehká!

U příležitosti tohoto posledního rozloučení si dovoluji publikovat jeho vzpomínkovou črtu, kterou mi poslal e-mailem v roce 2010 v souvislosti s mým pátráním po osudech hranických křížů. I z ní je snad patrné, že nás opustila osobnost.

[1] Více o jeho životních osudech např. zde: <http://www.pametnaroda.cz/story/zahalka-jaromir-1928-1122>



Jaromír Zahálka v roce 1949

Za mého dětství a ještě i během let akademických v období 1947–1949 stál těsně zvenčí plotové zdi kamenný kříž, přesahující asi o 150 cm její korunu, hned vedle plechové, cca v roce 1936 zbudované brány, v místě ohybu cesty kolem přístavby divizní budovy před důstojnickým činžákem. Dobře zpevněná široká cesta vedla těsně podél kamenné zdi východní strany areálu VA a navazovala na dnešní Purgešovu ulici. Byla velmi výhodnou a běžně používanou zkratkou od akademie směrem k severní části města, včetně nádraží. Svou šíří dobře posloužila nejen pěším, ale také povozům. Používala se ještě v poválečném období, než splýnula s vojenským zařízením. Její zbytky jsou dodnes patrné. Chodívali jsme po ní do města a do školy, jezdily po ní také vojenské kočáry a povozy na nádraží. Když jsme přišli v červenci 1934 do Hranic, bydleli jsme asi dva měsíce v prvním poschodí hostince pod akademií. S babičkou, která u nás trvale žila, jsem chodíval podél zdi VA na dobře udržovanou a hnojenou louku v místech dnešní divizní přístavby sbírat žampiony.

Na ten kříž bych si možná již ani nevzpomněl, kdyby s ním nebylo spojeno vyprávění o tom, jak tento symbol boží jsoucností zneuctivali prvorepublikoví vojenští akademici, když někdo z nich „přetáhl“ večerku. Zeď objektu byla cca dva metry vysoká a nahoře vybavena třemi řadami ostnatého drátu na zahnutých ocelových plátech. Překážka

bez nůžek velmi těžce překonatelná, takže kříž dobře posloužil k tomu, aby jedinec pomocí spasitele lidstva úspěšně ostnatý drát zdolal. Stačilo se po něm vyšplhat, opatrně překročit ostnatou zábranu a seskočit do bezpečného kasárenského azylu.

Ve vojenské akademii však působil muž, kterému bylo souzeno se s dobíhajícím snaživcem setkat. Byl to major-profesor psychologie, pedagogiky a vojenské didaktiky. Osobnost svými názory, horlivým katolictvím, prudérností až pedanterií neoblomná a nepřehlédnutelná. Onoho doličného večera se major, po skončení své večerní dozorcí služby u jakési setniny akademiků, šel projít ztichlým a do tmy již ponořeným parkem. U jeho východní zdi, oddělující svět zábavy a rozptýlení od monotónnosti vojenského řeholního života však před něj náhle spadlo, přesněji doskočilo lidské břemeno. K horoucímu znechucení majora jakoby z tělesa kříže, pnoucího se za vysokou zdí. „Ha, co zde děláš, osobo,“ rozhořčeně zvolal do tmy a uchopil živé a vzpouzející se idividuum za rameno. Provinilec ovšem nečekal, rychle se vyškulbl a pelášil pryč. „Jsi-li čestný, stůj“, zahřímálo rozjitřené major do tmy a svou výzvu několikrát opakoval. Netrvalo ovšem dlouho a ze tmy o něco dále se ozvalo: „Polib mi pr..., faráři, ty bys mě stejně zavřel!“

Tato historka s křížem se neustálým ústně podávaným opakováním stala legendou, tradující se ještě mezi akademiky poválečnými, byť dotyčný major již v akademii nesloužil. Dožíval v ústraní, ale v kadetském povědomí žil dál. Pro mne bylo toto povídání tím zajímavější, protože jsem pana majora dobře a osobně za dětských let znal [1]. Později byla cesta podél východní zdi VA zrušena a zahrnuta do areálu kasáren. Pravděpodobně byl potom zmíněný kříž likvidován.

[1] Z následující korespondence pak vyplynulo, že popisovým „farářem“ byl mj. PhDr. Josef Dvorský, o němž více in Kdysi a nedávno 1/2009, s. 56–58.